

ИВАН МАРИНОВСКИ
ПИСМО ОТ ЛЕВИЯ КРАЙ НА
МАСАТА

chitanka.info

Че вдигни си главата де, Хуанито, вече си голямо момче, или си повярвал на разните „приятели“, дето ти подмятат отляво и отдясно: баща ти е престъпник? Пет години слушаш такива обвинения срещу мен, стига! В началото беше малък, нямаше да ме разбереш, пък и в писмо не можех да ти пиша. После, знаеш, свижданията в затвора бяха кратки — няколко минути, — за какво по-напред, да те погледам или да се оневинявам? Предпочитах да те гледам. Днес, да се надяваме, ще има повечко време, ще ти разкажа. Набързо. Ти само слушай и не ме прекъсвай.

Добре, Хуанито, ще започна от самото начало и, давам ти честна дума, няма да си измислям... Беше четвъртък, добре помня, че беше четвъртък, претрупан бях с работа и уморен — един главен редактор в края на седмицата е винаги изстискан. Денят ми се стори дълъг и мъчителен, усещах се като обесен на телефонния шнур, представяш ли си, двайсет телефонни разговора през последния час с печатницата, където наборът на вестника нещо куцаше. Виках, ядосвах се, редакционно всекидневие, после и ти се обади и доля масло в огъня с наивната си прямота: „Пак ще закъснееш, татко, нали?“ Какво можех да ти отговоря? Как да те успокоя? Майка ти я нямаше вече, ти тъгуваше, не понасяше да оставаш самичък в къщи, затова всеки ден ми се обаждаше дали ще закъснея, макар че предварително знаеше отговора ми.

Е, обещах ти, ще бързам много, сигурно по-рано ще се прибера, и оставих внимателно слушалката. Досмеша ме като забелязах жеста си — ето я глупостта на възрастните, рекох си, когато смятат, че от лекото затваряне на телефона на децата им става по-леко.

Не зависеше от мен, пак щях да закъснея. Масата беше затрупана с нечетени още статии и материали, ами купищата писма? Откога не бях ги поглеждал. Протегнах ръка да взема наслуки едно и усетих, че вниманието ми бе привлечено от жълт, малко изтърган плик в левия край на масата. Открояваше се сред другите писма, както веднага се откроява в тълпата на улицата, просто ти се набива в очите някой със сламена шапка и ти тръгваш в друга посока, а погледът ти продължава да следи онзи със сламената шапка. Ръката ми беше притеглена, насочена, кажи-речи, дръпната от жълтеникавия плик. Помислих си: от преумората ще започва, да халюцинирам. Разтърках слепоочията си, тъкмо да пия аспирин и отново ме повикаха по телефона. От печатницата. „Абе, що за глупости! — разкрещях се. — Разбира се, на три колони ще пуснете тая статия!“ и в разправията забравих магнетизма на писмото.

Щях да го отворя чак в петък сутринта. Това, което пишеше в него, щеше да промени моята съдба, твоята, на чичо ти Хари и още много съдби. Но тогава, в четвъртък, все още бях на своите си релси и крещях:

— Абе, що за глупости! Разбира се, на три колони ще пуснете тая статия!

Слушай ме, Хуанито, трябва да бързам. Та едва свърших с телефонния разговор с печатницата и хоп — обадиха ми се от Външното министерство. Веднага да съм идеал на аерогарата. Важна персона пристигала. Известно ми беше кой пристига — поредният дърдорковец, и ако питаха мен, не че официалното му посрещане беше излишно, ами дори не биваше да го пускат в страната...

И така тръгнах слушалката и докато навличах шлифера, се опитвах да си спомня ще намериш ли нещо в хладилника за вечеря. Изтърчах долу на улицата, но как да извадя колата, паркирана до тротоара, и да се влея в движението при тая навалица? Карнавалът беше в разгара си. Край мен крещяха, заничаха в колата, чукаха по стъклата, подканяха ме да се веселя с тях... Едва-едва пъплек. Правех си сметката час по-скоро да се измъкна от тая улица, съседната беше по-спокойна. С триста зора стигнах до ъгъла и завих. Отдъхнах си, най-сетне се бях отървал, след светофара тълпата съвсем щеше да оредее... И изведнъж колата, както пълзеше към светофара (светеше червено), не намали, даже се засили. Реших, че е зрителна измама от тичащите насам-натам хора или дявол знае от какво. Още повече че кракът ми се беше сраснал с педала на спирачката.

Чувството дали има спирачка или не, у всеки шофьор е безпогрешно. Аз нямах. Натисках педала, но каква полза, можех преспокойно да праметна крак върху крак и резултатът щеше да бъде същият. Сега ти говоря така, Хуанито, след толкова години лесно се говори, а тогава се уплаших донемайкъде, поначало не съм със светкавични рефлексии, обаче в уплахата си действах като състезател. Блъскайки с все сила спирачката, натегнах и ръчната, превключих на най-ниска скорост, успях даже да изключа контактния ключ и... на думи излиза бавно всъщност всичко би се събрало в две-три секунди. Профучах край спрелите на стопа коли, стори ми се, че зърнах ококорените очи на шофьорите — полудял ли е този?! А може би си измислих ококорените очи, просто се гледах отстрани и сам си виках: полудял ли е този?! Макар че аз не бях виновен.

Летящият към мен светофар грееше като подлютена рана. Виждах се ранен, сакат, убит — в критична ситуация човек все си представя страхотии. И какво направих ли? Най-глупавото. На светофара изкрещях „Стой!“, сякаш яздох кон и той щеше да ме чуе.

Колата ми с пълна скорост се вряза в перпендикулярния поток от коли. Извъртях рязко волана, поздравих се, че изключително майсторски избягнах сблъсъка с един бежав форд. Гумите изсвириха, едва не се качих на претъпкания с хора тротоар, после колата пое вдясно, настигна автобуса, изпревари го, разминавайки се на милиметри с насрещните коли. Не беше моят стил на каране — осъзнах, че не съм господар на волана. Колата се носеше сама, като че ли управлявана от автопилот.

Прав си, Хуанито, че какво друго, и аз отначало обвиних спирачната система, но после разбрах... нищо не разбрах, по неизвестни причини страхът ми изчезна и ме обзе любопитство. Леко помръднах волана, поддаваше се на въртене, ама колата самостоятелно избираше пътя и скоростта определяше по своя воля. Смятам, че в онзи час бях в най-бързата кола, която се е движела по карнавалните улици, без да се съобразява с правилника, със светофарите и с регулировчиците. И въпреки всичките си нарушения нито веднъж не докосна ни кола, ни човек, докато пресичаше и най-многолюдните улици. Аз вече не се насилвах да бъда шофьор, задоволявах се с ролята на пътник, който все пак се пита: накъде пътувам?

Неочаквано колата забави ход и вдясно се появи голямата реклама на мебелния магазин, до нея изписаната с готически шрифт табелка над бръснарския салон, където често се бръснях, защото беше току до редакцията. После колата се гмурна на свободното място до тротоара и двигателят утихна.

Върнах се в редакцията, по-точно казано, бях върнат в редакцията.

От кого? Защо?

Ама че въпросчета! Реших, че е несериозно така да мисля. Явно колата беше повредена и толкоз! Но как да се добера до аерогарата? Такси да намеря в разгара на карнавала беше умряла работа и... в края на краищата, посрещането ще мине без мен. Спомних си за жълтеникавия плик от левия край на масата. Прииска ми се колкото може по-скоро да го разпечатам и да прочета писмото.

Досещаш се, Хуанито, какво стана, нали?

Щом влязох в кабината и протегнах ръка да го взема, тутакси ми попречиха. Телефонът. Обадиха се от Външното министерство. Бяха недоволни, че не съм отишъл на посрещането на важната персона.

Извиних се с повредената кола, както си и беше. Останах с впечатление, че не ми повярваха. Настояха непременно да присъствувам на пресконференцията. Казаха, че изпращат кола да ме вземе, за да не ме възпрепятствувал пак транспортът!

И наистина след малко портиерът ми съобщи, че шофьорът от министерството ме чака на входа.

Още с влизането в колата хвърлих поглед към кормилото, към ръцете на шофьора и се усмигнах. О, не, нямах и понятие какво ме чака, само си спомних за моята автомобилна акробатика.

— Да тръгваме — кимнах.

През цялото пътуване — петнайсетина минути — мълчахме, а пред сградата на министерството шофьорът, вместо да паркира сред останалите служебни коли, обърна колата в обратна посока.

— Къде? — попитах не толкова смутено, колкото с необяснимо напрежение.

— Нали казахте обратно в редакцията?

— Нищо не съм ви казал.

Последва неловка пауза, шофьорът усилено мислеше, мъчеше се да си спомни, тогава аз реших да проверя съмненията си. Помолих го да ме откара в банката. Повторих отчетливо, натъртвайки на всяка дума:

— Моля, в Националната банка!

Смееш ли се, Хуанито? Трябва да те уверя, че никак не беше смешно.

Шофьорът отвърна: „Да, господине“ и мълча, докато колата спря пред редакцията.

— Тук бях ви казал да ме докарате, нали?

— Да, господине.

— И аз така си спомням. Всичко е наред!

По лицето на портиера заключих, че и в редакцията всичко е наред. Горещ в кабинета светнах настолната лампа, взех писмото от левия край на масата, вече нямаше кой да ми попречи, щях да го прочета.

И пак ми попречиха, Хуанито, пак!

Самият шеф на вестникарския концерн се обади. Винаги говореше прекалено отсечено и бързо и от това се получаваха неестествено къси думи, които сравнявах с вестникарски петит. Затуй,

когато го слушах по телефона, присвивах очи, сякаш разчитах дребния шрифт на гласа му отсреща. Докога — скара ми се той, — докога вестникът щял да печата ония никому ненужни спомени на очевидци от Хиросима? Да се свалят! На тяхно място — весела журналистическа самба от снимки и куриози и тям подобни. Само така ще бъде добре за вестника (без съмнение намекуваше и за мен).

— Да, веднага ще възложат на дежурните да подготвят материала — отвърнах.

— Не им възлагайте нищо! Бъдете добър да слезете в печатницата и лично да проконтролирате свалянето на ненужното от страницата и поставянето на нужното! Работа в кабинета сега, поне засега, нямате...

По този начин пак ме отдалечиха от писмото.

Намерих дежурния редактор в печатницата, изгребахме де що имаше из чекмеджетата снимки и репортерски парцалчета за карнавала и забъркахме миш-маша. За спокойствието на шефа и на жизнерадостните абонати!

От печатницата се прибрах направо в къщи с малка надежда, че може би още ме чакаш. Но ти отдавна спеше, свит на кълбо върху дивана. В стаята беше полусветло, ти не обичаше да спускаш пердетата, и отвън премигваха рекламните. Седнах до теб и се огледах. Нашият апартамент беше великолепна илюстрация на идеята да се живее в асансьор, разделен на стая, кухня и баня.

Под прозореца се гушеше масичка, която нощем ми служеше за работно място, а денем ти я затрупваше с тетрадки и учебници. Тогава чух гласа ти, съвсем не беше сънен.

— За мен ли мислиш, татко? Добре, мисли си, аз отдавна спя...

На сутринта скочи преди мен и ме задърпа:

— Хайде ставай и да тръгваме...

Всеки петък ходехме някъде, Хуанито. Било на кино, било на разходка, а тъкмо в оня петък имаше къде-къде по-интересни места за посещение, заради карнавала.

— Тръгваме ли?

— Готово. Отивам да докарам колата от сервиза, снощи се повреди и я оставих за ремонт, ти се приготи.

В сервиза ми казаха, че са прегледали основно кормилната и спирачната система, в изправност били. Може и да са в изправност,

рекох си, пътувайки към къщи, но тайната не е в колата, ами в друго. Дадох десен мигач и ненадейно... е, не чак ненадейно за мен, колата рязко започна да се изнася вляво, на пресечката профуча на червено и пищящият слалом на гумите изпълни булеварда. Този булевард водеше към редакцията. Всичко ми беше ясно. Нямахше защо да държа волана и да тормозя педалите, те сами си вършеха работата. В огледалото за обратно виждане съзрях себе си, разгледах внимателно лицето си и спокойно заявих на отражението си:

— Господин главен редактор, иди и прочети писмото от левия край на масата, днеска никой няма да ти попречи. Да, Хуанито ще се натъжи, че баща му го е забравил, но по-късно ще разбере...

Влязъл не влязъл в кабинета си, изтръгнах телефонния шнур и два пъти превъртях ключа на вратата. Отстрани сигурно съм имал вид на човек, който знае добре какво трябва да прави и не се суети.

Пликът с жълтосламения цвят не беше запечатан. В него имаше двайсетина тънки листа, изписани с едър и четлив почерк. Прочетох писмото от начало до край. На последната страница беше добавен кратък послепис.

П. П. Пиша тези редове с надежда да ги публикувате, защото така ще бъде добре за всички. Утре сутринта първата ми работа ще е да разгърна вестника, за да видя отпечатаното си писмо.

Оставам с най-дълбоко уважение:
ВАШИЯТ ХЛЯБ

Прочетох още веднъж писмото. Огледах плика, беше топъл и хрупкав като препечен крайшник. Не ме озадачиха буквите, написани с житни зърна. Писмото беше автентично, почеркът — също. Когато бях на твоите години, Хуанито, и аз често гладувах и за нищо на света не можех да сбъркам почерка на хляба.

Отидох в печатницата и намерих чичо ти Хари.

— Прочети това... Смятам да очистя вестника от карнавалния миш-маш и да го пусна като открито писмо... Какво ще кажеш?

Подът под краката ни леко вибрираше от линотипните машини и ту надмогваше карнавалното веселие отвън на улицата, ту му

отстъпваше.

— Ще кажа, че който се осмели да го отпечата, ще му струва скъпичко — отвърна той, изчопли едно житно зърно от писмото и го захрупа.

— Всичко, което си струва само по себе си, непременно струва някому нещо...

Помниш, Хуанито, струваше ни скъпо и прескъпо. Уволниха и мен, и чичо ти Хари. Но не съжалявахме.

Вестникът (като никога миришеше освен на печатарско мастило и на топъл хляб) излезе в 6 часа сутринта, пое с влакове, автобуси, самолети, с велосипеди и от ръка на ръка, заля столицата, другите градове, села, разгърнаха го и в чужбина, прочетоха го в джунглите на Амазонка, където вестници не идваха, а и да дойдеха, нямаше кой да ги прочете. Сега ги прочетоха, на неграмотните го прочетоха грамотните, макар че не е необходимо да си ходил на училище, за да прочетеш „хляб“. За тази дума се раждаме грамотни и не забравяме буквите ѝ до смъртта си.

На никого не се видя скучен и безинтересен онзи брой на вестника, а той от първия до последния ред съдържаше една-единствена дума: хляб. Десетки хиляди пъти беше набрано: хляб, хляб, хляб... Четяха ги с различна интонация и оттам ставаше ясен смисълът на откритото писмо на Хляба...

Още същия ден ми опразниха джобовете — концернът ме принуди да платя огромна глоба. Тогава помолих леля ти да те наглежда за няколко дни и заминах за провинцията да търся работа някъде по редакциите. Разбира се, напразно. Името ми беше станало толкова неблагонадеждно, че дори не искаха да разговарят с мен.

На четвъртия ден — когато всичко се беше очертало съвсем безизходно, — както седях в хотелската стая, ме сепна телефонен звън. Сигурно беше грешка, нямаше кой да ме търси тук, никой не знаеше, че съм тук, никой не се интересуваше за мен. Освен може би администрацията на хотела заради неплатената стая.

— Татко... — чух близо гласа ти, сякаш не ни делиаха петстотин мили, а беше се покатерил на раменете ми и приведен ми шепнеше в ухото: — Татко, ела си, много те чакам... Всяка сутрин намирам на масата по един хляб... Ама, татко, истински е, моля ти се, не си измислям... Ух, как да ти обясня, че е истински — топъл е!

Бях озадачен как си ме намерил. Откъде знаеше в кой град съм, откъде знаеше хотела и телефонния номер? Кой ти беше казал къде да звъниш?

— Че аз не съм звънил! — отвърна ми. — Ти ми позвъни преди малко и аз вдигнах слушалката...

После, след военния преврат, и мен, и чичо ти Хари ни затвориха. Да, да, Хуанито, заради откритото писмо на Хляба, а не, както сигурно ти подмятат, че сме престъпници. Не им вярвай!... Точно така, вдигни си главата, Хуанито!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.